

Bài 30
TỔNG KẾT
(1 tiết)

I - Mục tiêu bài học

1. Về kiến thức

Giúp HS củng cố những kiến thức đã học về lịch sử thế giới trung đại và lịch sử Việt Nam từ thế kỉ X đến giữa thế kỉ XIX.

– Về *lịch sử thế giới trung đại* : giúp HS có những hiểu biết cơ bản, những đặc điểm chính của chế độ phong kiến phương Đông (đặc biệt là Trung Quốc) và phương Tây. Thấy được sự khác nhau giữa xã hội phong kiến phương Đông và xã hội phong kiến phương Tây.

– Về *lịch sử Việt Nam* : giúp HS nắm được những nét lớn trong quá trình phát triển của lịch sử dân tộc từ thế kỉ X đến giữa thế kỉ XIX, chủ yếu ở mấy điểm sau :

+ Củng cố những hiểu biết khái quát về những thành tựu mà dân tộc ta đã đạt được trên các lĩnh vực : phát triển kinh tế ; văn hoá giáo dục ; kháng chiến chống ngoại xâm.

+ Nâng cao những hiểu biết bước đầu về sự hình thành, phát triển và suy vong của chế độ phong kiến Việt Nam, các cuộc khởi nghĩa lớn, điển hình của nông dân, đặc biệt là phong trào Tây Sơn.

2. Về tư tưởng

Giáo dục cho HS ý thức trân trọng những thành tựu mà nhân loại đã đạt được trong thời trung đại, niềm tự hào và tự cường dân tộc, lòng yêu nước, yêu quê hương.

3. Về kĩ năng

Giúp HS tiếp tục rèn luyện và vận dụng một số kĩ năng như :

– Sử dụng SGK, đọc và phát triển mối liên hệ giữa các bài, các chương đã học có cùng một chủ đề.

– Trình bày các sự kiện đã học, phân tích so sánh một số sự kiện, quá trình lịch sử, bước đầu tự rút ra kết luận về nguyên nhân, kết quả và ý nghĩa của các sự kiện, quá trình lịch sử đã học.

II - Thiết bị, tài liệu cần cho bài học

- Lược đồ đất nước Việt Nam thời trung đại, lược đồ các cuộc kháng chiến.
- Một số tranh, ảnh về các anh hùng dân tộc, danh nhân văn hoá tiêu biểu, về các công trình nghệ thuật điển hình cho từng giai đoạn lịch sử.

III - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Giới thiệu tóm tắt chương trình đã học theo SGK Lịch sử 7.
2. Hướng dẫn HS và cùng các em giải đáp các câu hỏi trong bài tổng kết ở SGK :

- *Câu hỏi 1* : Những nét lớn về tình hình xã hội, kinh tế, văn hoá thời phong kiến.

Về câu hỏi này, GV lần lượt nêu các câu hỏi gợi ý : Em hãy cho biết xã hội phong kiến đã hình thành và phát triển như thế nào ? Để giúp HS trả lời vấn đề này, GV gợi ý cho các em liên hệ với những kiến thức đã học ở *bài 7* trong SGK (mục I). Tiếp đó, GV tóm lược những kiến thức cơ bản cần nắm và nêu câu hỏi : Em hãy cho biết cơ sở kinh tế – xã hội của xã hội phong kiến là gì ? GV gợi ý để HS liên hệ với những kiến thức đã học ở mục II, bài 7. Cuối cùng, GV nêu câu hỏi : Thể chế chính trị ở các quốc gia thời trung đại như thế nào ? và gợi ý cho HS trả lời (trong xã hội có các giai cấp chính nào, bộ máy nhà nước được xây dựng ra sao để khẳng định đó là thể chế quân chủ).

Câu hỏi 2 : Sự khác nhau giữa xã hội phong kiến phương Đông và xã hội phong kiến châu Âu.

Để giúp HS trả lời được câu hỏi này, GV cũng cần đặt câu hỏi nhỏ như : Những điểm nào giống nhau ? Bên cạnh những điểm giống nhau còn có những điểm nào khác nhau ? và gợi ý cho HS trả lời theo các ý sau :

- + Sự khác nhau về thời điểm và thời gian ra đời
- + Sự khác nhau về cơ sở kinh tế – xã hội
- + Sự khác nhau về thể chế chính trị

GV hướng dẫn HS liên hệ với những kiến thức đã học ở *bài 7* trong SGK.

- Lịch sử Việt Nam từ thế kỉ X đến giữa thế kỉ XIX đã trải qua những giai đoạn lớn nào ? Về câu hỏi này, GV hướng dẫn HS dựa vào tiến trình lịch sử Việt Nam từ thế kỉ X đến giữa thế kỉ XIX qua các chương đã học để tìm câu trả lời. HS chưa cần trình bày những nội dung cụ thể (sẽ được đề cập đến ở những câu hỏi tiếp theo), chủ yếu nêu lên các giai đoạn lớn : giai đoạn buổi đầu

độc lập, giai đoạn Lý – Trần – Hồ, giai đoạn Lê sơ, giai đoạn thế kỉ XVI – XVII – đầu thế kỉ XVIII, giai đoạn nửa cuối thế kỉ XVIII đến nửa đầu thế kỉ XIX.

Theo quan điểm của nhiều nhà sử học nước ta, lịch sử chế độ phong kiến Việt Nam gồm : *giai đoạn hình thành* (từ thế kỉ X đến thế kỉ XIV), *giai đoạn xác lập và phát triển* (thế kỉ XV – đầu thế kỉ XVIII), *giai đoạn khủng hoảng suy vong* (từ nửa đầu thế kỉ XVIII đến giữa thế kỉ XIX). Để dễ nhớ, HS cần nắm được các giai đoạn như đã trình bày trong SGK là : giai đoạn Ngô – Đinh – Tiền Lê, giai đoạn Lý – Trần – Hồ, giai đoạn Lê sơ, giai đoạn từ các thế kỉ XVI – XVII – XVIII, giai đoạn nửa đầu thế kỉ XIX.

– Những sự kiện lịch sử nào khẳng định thắng lợi hoàn toàn của nhân dân ta trong cuộc đấu tranh bảo vệ nền độc lập, tự chủ của Tổ quốc (trong các thế kỉ X – XV) ? Về câu hỏi này, GV hướng dẫn HS điểm lại các cuộc kháng chiến chống ngoại xâm của dân tộc ta, kết quả và ý nghĩa của một số cuộc kháng chiến thắng lợi vẻ vang, bảo vệ nền độc lập, tự chủ của dân tộc và dẫn chứng những sự kiện lịch sử chứng minh được điều đó (chiến thắng Bạch Đằng năm 938, chiến thắng chống Tống của Lê Hoàn năm 981, thắng lợi chống Tống của Lý Thường Kiệt, chiến thắng quân Mông – Nguyên ở sông Bạch Đằng của nhà Trần ; chiến thắng Chi Lăng – Xương Giang, chiến thắng Ngọc Hồi – Đống Đa, giải phóng Thăng Long).

– *Câu hỏi 3* : Hãy nêu tên các vị anh hùng đã có công và gương cao ngời cờ đấu tranh chống giặc ngoại xâm, bảo vệ nền độc lập cho Tổ quốc.

Để trả lời câu hỏi này, GV gợi ý cho các em hiểu rằng, trong mỗi cuộc kháng chiến chống ngoại xâm của dân tộc ta, kể từ cuộc kháng chiến chống quân Nam Hán xâm lược ở thế kỉ X đến cuộc kháng chiến chống quân Thanh, có những gương tiêu biểu nào ? (Ngô Quyền, Lê Hoàn, Lý Thường Kiệt, Trần Hưng Đạo, Trần Thái Tông, Trần Nhân Tông, Lê Thái Tổ, Nguyễn Trãi, Quang Trung, Ngô Văn Sở, Bùi Thị Xuân,...).

– *Câu hỏi 4* : Hãy trình bày sự phát triển kinh tế ở nước ta từ thế kỉ X đến nửa đầu thế kỉ XIX.

GV đặt nhiều câu hỏi nhỏ để HS dễ trả lời. (Có thể đặt câu hỏi theo hệ thống dọc của từng vấn đề cụ thể, xuyên suốt thời gian lịch sử để các em dễ hiểu và biết so sánh sự phát triển này ở các mục sau) :

- Về nông nghiệp
- Về thủ công nghiệp
- Về thương nghiệp

GV nên lập bảng thống kê, gợi ý để HS trả lời và điền vào bảng :

Nội dung	Các giai đoạn và sự phát triển				
	Ngô - Đinh - Tiền Lê	Lý- Trần - Hồ	Lê sơ	Thế kỉ XVI - XVIII	Nửa đầu thế kỉ XIX
Nông nghiệp					
Thủ công nghiệp					
Thương nghiệp					

- Câu hỏi 5 : Văn hoá Việt Nam từ thế kỉ X đến nửa đầu thế kỉ XIX có những điểm gì mới ?

Để củng cố những kiến thức đã học, GV nên lập bảng thống kê từng vấn đề qua các giai đoạn với sự tham gia tích cực của HS :

Nội dung	Các giai đoạn và những điểm mới				
	Ngô - Đinh - Tiền Lê	Lý - Trần - Hồ	Lê sơ	Thế kỉ XVI - XVIII	Nửa đầu thế kỉ XIX
Tôn giáo					
Giáo dục					
Văn học					
Nghệ thuật					
Khoa học					

Sau khi hệ thống lại, ta sẽ thấy được những điểm mới về văn hoá Việt Nam từ thế kỉ X đến nửa đầu thế kỉ XIX.

GV cần lưu ý, thời gian ôn tập tổng kết chỉ có 1 tiết mà lại nhiều vấn đề, do vậy, có thể hướng dẫn HS chuẩn bị trước ở nhà, điền trước vào bảng thống kê theo từng nội dung do GV gợi ý, như vậy sẽ tiết kiệm được thời gian.

Khi giảng bài tổng kết, GV nên vận dụng phương pháp hỏi – đáp, phát huy tính chủ động, tích cực trong HS để các em cùng GV xây dựng bài.

3. Sau khi tổng kết, GV hướng dẫn HS về nhà làm bài tập (trong SGK), yêu cầu HS phải làm nghiêm túc. GV thu lại để dựa vào đó mà xếp loại kết quả học tập cuối năm học.